

FRØSAMLERNE

Frøliste efterår 2019

Introduktion

Frølisten er vores vigtigste forum for at udbrede de gamle sorter blandt frøsamlere, og dermed sikre deres eksistens.

I efteråret 2019 har hele 20 frøsamlere fra hele landet bidraget, og har velvilligt stillet sig rådighed med frø og planter.

Det er også i denne liste, du som medlem har mulighed for at blive en del af vores adoptionsprogram, se nedenfor.

Redaktionen håber, mange vil få lyst til at erstatte nogle af de indkøbte sorter med gamle, velprøvede sorter fra denne liste, og dermed fortsætte sorterne i avl, så de overlever.

Denne efterårsliste er den "lille liste". Til foråret kommer den store liste med alt der skal sås i foråret.

God fornøjelse!

**HUSK: at bruge Frøsamlerens accessionsnumre (FS0000)
hver gang en sort udveksles!**

Forkortelser og andre underlige tegn og ord

FS Betyder Frøsamlerne

' ' Omkring navnet betyder, at her er tale om et handels-navn

” ” Omkring navnet betyder, at her er tale om et lokalt navn (kaldenavn) f.eks. ”Ingrids gulerødder”

FS0000 Nummeret er med til at identificere vores sorter, og mindske risikoen for sammenblanding af sorter med næsten identiske navne.
Nummeret kommer til at stå i vores database med over 800 sorter, der forhåbentligt snart (igen) bliver tilgængelig på frøsamlernes hjemmeside: www.froesamlerne.dk

Accession Accession betyder egentlig del af samling. Her betyder det en post i vores samling. Vi bruger udtrykket om en indsamlet plante og dens efterkommere.

NGB Nordisk Genbank, nu NordGen. Forkortelsen står foran deres accessionsnumre.

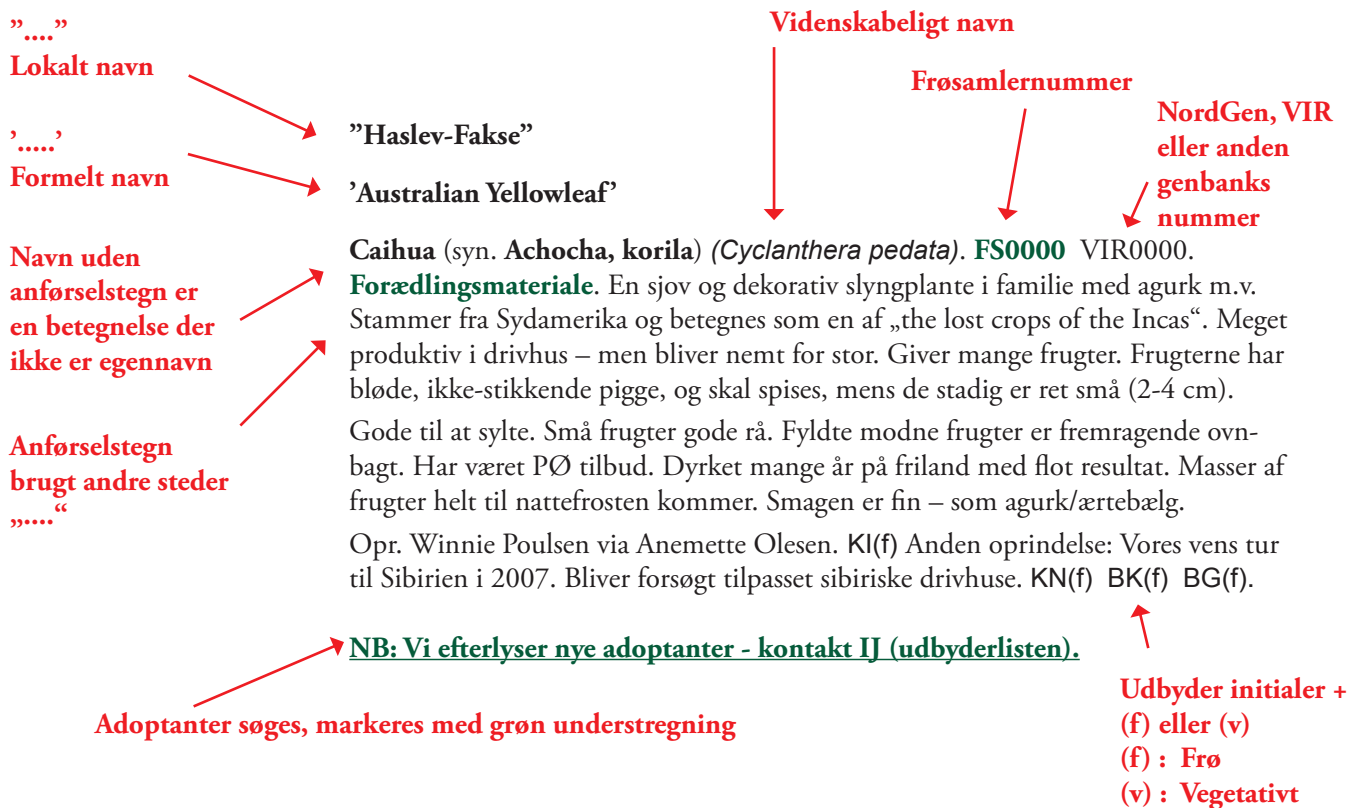
VIR Vavilov Research Institute (russisk genbank)

(f) Frø – prisen er 15 kr. pr. sort

(v) Vegetativt formeret materiale – prisen er 25 kr. eller 40 kr pr. sort

Bemærk: de sidste forkortelser ved sortsbeskrivelsen er avlerens initialer, se evt. afsnittet: „Sådan bestiller du.....”

Sådan læser du Frølisten....

Læs dette inden du bestiller!

Det er kun medlemmer af Frøsamlerne, der må bestille og modtage sorter her fra listen. Du kan melde dig ind i Frøsamlerne via hjemmesidens forside, klik på: „Bliv medlem.”

- 1 Find det, du ønsker, her i listen.**
(f) eller (v) fortæller om det er frø eller vegetativt materiale (løg, knolde m.m.)
- 2 Find navn og adresse på udbyder i udbyderlisten,** som kun medlemmer får tilsendt. De sidste bogstaver f.eks. NC(f) er udbyderens initialer og her er tale om frø.
- 3 Ring, mail eller send dine ønsker til udbyder.** Angiv altid omhyggeligt sortsnavn og FS-nummer, så det bliver helt entydigt, hvad du ønsker. Og husk at oplyse din postadresse!
- 4 Send penge.** 15 kroner pr. sort frø. 25 eller 40 kroner pr. vegetativ sort – inklusive alt porto, pakning osv. I enkelte tilfælde mere, hvis forsendelsen er tung eller hvis materialet skal sendes som Q-brev, f.eks. stiklinger der ikke har godt af at ligge 5 dage i posten. Hvis du er i tvivl, så spørg, ellers regn med standardtaksten der står herover. Betalingsmetoden aftales med udbyderen. Almindeligvis bankoverførsel eller MobilePay. Frøene sendes som brev. Det betyder, at der går ca. 5 dage fra det sendes til det kommer. Og prisen er: 15 kroner pr. sort frø. 25 kroner pr. vegetativ sort – inklusive alt: porto, pakning osv.

Så meget får du:

Du får som regel frø nok til, at du kan lave planter nok til at fortsætte sorten. Mange, hvis det er fremmedbestøvere, færre hvis det er selvbestøvere. Men mængden vil selvfølgelig også afhænge af, hvor meget frø udbyderen har, og hvor mange bestillinger, de skal fordeles på.

**HUSK: jo hurtigere bestilling,
jo større sikkerhed for at få dine ønsker opfyldt!**

Sådan adopterer du....

Vi arbejder på at sikre vores sorter ved, at der er mindst 2 adoptanter for hver af de sorter, som Frøsamlerne har et særligt ansvar for (= vores „adoptionssorter“).

- 1** Find den plante, du har lyst til at prøve kræfter med. Slå op i databasen om det er en adoptionssort.
- 2** Følg derefter anvisningen i afsnittet: Sådan bestiller du.
- 3** Kontakt koordinatoren for din sort – enten om foråret eller efter en sæsons afprøvning.

Det kan være en god idé at prøve en sort for at se, om du kan li' den – og derefter kontakte en koordinator for at blive adoptant, eller, hvis du har lidt erfaring med afgrøden, kan du lave en aftale om adoption med det samme.

Se koordinatorene her: <http://www.froesamlerne.dk/fr-samlerne/koordinatorene>.

Som adoptant skal du dyrke sorten til eget brug, tage frø af den, og dyrke den igen. Du er ikke forpligtet til at tilbyde frø på Frølisten, bortset fra nogle sorter, hvor vi er afhængige af adoptanterne for at kunne tilbyde frø til andre. Tal med koordinatoren om det.

Det er vigtigt, at du fortæller koordinatoren, hvis du stopper dyrkningen, så han/hun kan finde en afløser og på den måde sikre sorten. Det gælder også, hvis du alligevel ikke kommer i gang med at dyrke, eller hvis du ikke er glad for sorten. Det er jo svært at passe et „plejebarn“, man ikke selv kan li'.

Koordinatoren for den pågældende plantegruppe vil ofte henvende sig ca. en gang om året for at høre, hvordan det går. Det er vigtigt for os at vide, om vores „back-up“ fungerer, og om der er frø nok til nye adoptanter.

Men du er også velkommen til selv at ringe/maile for at prale med dine resultater.

**HUSK: Jo flere der dyrker en gammel sort,
jo mindre er den truet af udryddelse!**

Hvad hvis frøene ikke spirer, eller planterne er forkerte i forhold til beskrivelsen?

Det sker vi laver fejl. Det gælder alle. Men det er vigtigt, at vi er ærlige om det, og at vi får det at vide, når vi gør det. Ellers kan vi ikke rette dem.

Så hvis du får noget frø, som ikke er ok, er det vigtigt, at du melder tilbage til den person, du har bestilt hos.

Men inden du gør det, bør du gå ind på Froesamlerne.dk og Frø og derefter på undermenupunktet: Fejl i frø: <https://www.froesamlerne.dk/froe/fejl-i-froe> – det kan være, at der allerede er postet noget om problemet der. (Du skal være logget ind som medlem, for at kunne se siden).

Lad udbyderen skrive noget om det. Udbyderen er den eneste, der ved, hvad problemet kan være!

Dokumentation

Husk at notere så meget som muligt om en ny sort du prøver:

Hvornår og hvordan den er sået. Hvordan har den stået. Skadedyr. Plantens udseende, farve, højde osv.

Hvornår starter høsten, hvornår modner der frø og hvornår holder den op med at give udbytte.

Dels for at se om det er det rigtige materiale, dels fordi vi altid mangler præcise observationer af vores sorter.

Jo flere jo bedre!

Prøv noget nyt
Adoptér en plante

Indholdsfortegnelse

Introduktion	side 2
Forkortelser og andre underlige tegn og ord	side 3
Sådan læser du Frølisten	side 4
Læs dette inden du bestiller	side 5
Sådan adopterer du	side 6
Hvad hvis frøene ikke spirer	side 7
Bladgrønt Bladbede, Bladselleri, Blodstillende bibernelle, Moskus-Katost, Havemælde, Vinterkarse, Vårsalat	side 9
Rodfrugter Jordskok, Knoldfladbælg, Kørvelroe	side 10
Løg Hvidløg, Porre	side 11
Bælgfrugter Haveærter, Linser, Valske bønner, Vikke,	side 13
Korn Havre, Hvede Rug	side 14
Bærbuske Brombær, Tjørn	side 15
Frugttræer Figen, Æble, Jordbær	side 16
Krydderurter	side 17
Duftplanter	side 17
Øvrige	side 18
Reliktplanter/Ukrudt To-årige blomster, Prydbuske, Stauder, Spiselige Stauder, Blomsterløg, Stueplanter	side 18

BLADGRØNT

Bladbede (*Beta vulgaris*)

Bladbede (*Beta vulgaris*). **FS0638** Giver grønt hele sommeren, og i milde vintre også hele vinteren. Et godt alternativ til spinat. Oprindeligt fra Frøposen. BE(f)

Bladselleri (*Apium graveolens*)

Bladselleri (*Apium graveolens*). Sås meget tidligt forår - tildækkes ikke. ME(f)

Blodstillende bibernelle (*Sanguisorba minor*)

Blodstillende bibernelle (*Sanguisorba minor*). Flerårig urt. Bladene er anvendelige som salatgrøntsag i foråret. Planten dufter og smager som agurk. NC(f)

Moskus-Katost (*Malva moschata*)

Moskus-Katost (*Malva moschata*). Flerårig, op til knap 1 meter, med smukke lyserøde eller hvide blomster. Stærkt fligede blade. Anvendes ifølge mange kilder som bladgrønt enten rå eller dampet - har endnu ikke selv nået at eksperimentere med den. ME(f)

Havemælde (*Atriplex hortensis*)

Der er flere medlemmer af Frøsamlerne, der har havemælder med lyse blade, og de er ikke alle af samme oprindelse. Det er derfor særlig vigtigt at notere sig FS nr, og hvem man får frø af, når man bestiller en gul eller gyldengrøn mælde.

”Rød havemælde” (*Atriplex* sp.). Meget dekorativ, både i haven og i salatskålen. Anden oprindelse (jeg husker ikke hvilken). LT(f)

Foto: ML

Vinterkarse (*Barbarea verna*)

Vinterkarse, langskulpet (*Barbarea verna*). **FS0059** Mørkegrøn bladrosset. Vintergrøn, kan høstes en stor del af året. Planten sår sig selv. Handelssort fra GB, via LT. UH(f)

Foto: BK

Vårsalat (syn. Feldsalat) (*Valerianella locusta*)

Vårsalat (*Valerianella locusta*). 'Dunkelgrüner vollherziger'. **FS0577** Sås i aug.-sept. og man har i milde vintre salat hele vinteren. Sikker vintersalat i drivhus. Eller sås på friland i marts, og man får tidlig forårssalat. Mild med en let mynteagtig smag. God i blandede salater. Oprindeligt FDB-frø. UH(f)

RODFRUGTER

Jordkok usn. (*Helianthus tuberosus*)

Jordkok usn. (*Helianthus tuberosus*) Op til 2 m. med meget glatte knolde. ME (v)

Knoldfladbælg (*Lathyrus tuberosus*)

Knoldfladbælg (*Lathyrus tuberosus*). **FS0682** Klatrende ærteblomstret, røde blomster i små nøgler. Er vanskelig at få etableret, men på den anden side siges den at kunne blive et ukrudtsproblem. Spiselige og velsmagende knolde. Denne stammer fra en (nu vistnok død) bevoksning af arten på Slettebjerget i Hillerød. Sandsynligvis forvildet fra dyrkning i nogle nedlagte kolonihaver. NC(f)

Foto: Gitta Olesen

Kørvelroe (*Chaerophyllum bulbosum*)

Kørvelroe (*Chaerophyllum bulbosum*). Delikat rodfrugt, med nøddeagtig smag. En del brugt i det franske køkken. 2-årig skærmpolante. MJ(f)

Foto: Svend Erik Sørensen

LØG

Spørg venligst udbyderen om pakkens vægt, fordi det påvirker porto.

EFTERLYSNING!

Er der nogen i foreningen der har fået et skalotteløg med accessionsnummeret NGB16538?

Vi har haft dem i omløb i foreningen. Men vi har ikke nogen løg nu, hvor vi er helt sikre på oprindelsen.

Sagen er at NordGen oplyser at sorten er gået tabt, så vi ville da være glade hvis nogen har dem?!

Henvendelse til NO Crossland nielsolafcrossland@gmail.com

Hvidløg (*Allium sativum*)

Udtrykkene ”hårnakket”, ”hardneck” og ”slangehvidløg” er synonyme. I frølisten vil det fremover tilstræbes at bruge det gamle, danske udtryk ”slangehvidløg” for denne type. Udtrykkene ”blødnakket”, ”softneck” og ”flettehvidløg” er ligeledes synonyme, og her vil udtrykket ”flettehvidløg” blive benyttet.

”**Aleksander Tjetanov**”. Slangehvidløg, Marbled Purple Stripe gruppen. Kan nok ikke skelnes fra Estisk Rød. Modner sent. Dyrket af Aleksander og Tamara i deres datcha i Irkutsk, Sibirien. De fortalte, at det er et meget stærkt hvidløg, som de har dyrket i mange år. Hvor mange, har de glemt, men de har ikke altid haft det. De lægger fed eller topløg 10 cm dybt i oktober. De mener, det er vigtigt at forny sorten ved at sætte topløg med fire til fem års mellemrum, så får man de største hvidløg.

Modtaget af Aleksander december 2008. SH(v-yngleløg), CN(v-yngleløg)

”**Alexandra Smirnof**”. Slangehvidløg. Marbled Purple Stripe type. Ligner Estisk Rød, men har en anden historie. En gang, mellem år 1900 og 1910, bragte Alexandra dette hvidløg med fra Skt. Petersborg til Pertunmaa i Finland. Da hun døde groede hvidløget vildt i hendes kolonihave. Naboerne fandt det år senere mellem ukrudtet, og tog det til sig. De dyrkede det, og delte med andre interesserede gennem Hyötykasviyhdistys (Haveselskabet). Frøsamlerne har fået dette hvidløg via Stephen Barstow i Norge. SH(v-yngleløg)

”**Apoteker hvidløg**”. Flettehvidløg. Blev afsat til apotekerne i Odense. Har været dyrket på samme matrikel i mindst 50 år.

Gammel dansk hvidløgssort fra landsbyen Holte på Fyn. Opr. Mikael Date 2012. KO(v-fed)

”**Celinas kaukasiske hvidløg**”. Flere sorter af slangehvidløg (nr: 1, 2, 5 og 9) købt på markeder i Armenien. AB(v)

”Estisk rød”. FS0010 Slangehvidløg. Kraftig sort i Marbled Purple Stripe gruppen. Store løg med kun 4-6 fed pr. løg, mange men små yngleløg. Fra marked i Tallinn i 1993. BE(v-yngeleløg) HK(v) AS(v)

Foto: NC

’Gazebo Grande’. FS0723 Porcelain type. En klon, der kan blive mandshøj (180 cm). Kan lave store hvidløg, men er slet ikke så stabil til det som f.eks. Estisk Rød. Anvendes hvor der ønskes store stærke fed i madlavningen. Søren Holt fik Gazebo Grande fra Patrick Wiebe i Amsterdam (Bifurcated Carrots) i 2007. Patrick har det fra en frøsamlers i Wisconsin. Hun havde da dyrket det i 10 år. Hun fik det af en ven i lokalområdet, som ikke husker hvor det kommer fra. Hun navngav det ”Gazebo Grande” SH(v-yngeleløg)

’Inchelum Red’. FS0435 Flettehvidløg af artiskoktypen, med store flotte hvidløg. Kan have tendens til at lave „halsløg”, hvilket bevirker at hvidløgene bliver mindre end ellers. Medium stærk smag.

Stammer fra Colville indianerreservatet i Inchelum, Washington, USA. AS(v)

Foto: SH

”Marija Sviatova”. Flettehvidløg, Silverskintype, fra Marija Sviatova i Sludjanka, Sibirien. Sættes traditionelt i april og høstes i august. Vi må se om vores lyse sommernætter tillader denne dyrkningsform. Da Marija pga. alder solgte sin datcha, overtog datteren hvidløget. Det er ikke stort, men regnes for særligt delikat. Kan også sættes efterår. LT(v)

”Mønske Slangehvidløg”. Slangehvidløg med god vækst. Minder om Rød Estisk, men er næsten hvide. Oprindelse ukendt, men jeg har dyrket dem i hvert fald i 20 år, altid med godt resultat. AB(v)

’Pyong Vang (Pyong Yang)’. FS0443 Slange-hvidløg. Type: Asiatisk. Korte blomsterstængler og få store yngleknopper. Hylsterbladets næb opblæst som en ærtebælg. Oprindelse nær hovedstaden i Nordkorea, via nederlandsk frøsamlers. LT(v)

’Rebberg Knoblauch’. FS0009 Slangehvidløg. På denne sort ”slanger” stænglen sig endnu mere. Gammel schweizisk sort, der kom til os gennem SESAM. BE(v-yngeleløg)

Foto: SH

”Tvetes Sherpa”. Slangehvidløg. Endnu ikke typebestemt. Modner tidligt. Sherpaer fra Nepal har engang medbragt dette hvidløg til Norge, givet det til Haldis Tvetes datter. Jeg har fået det via Gunn Apeland, og Haldis har skrevet til mig, at sherpaerne bor i en landsby langt fra alfarvej. De arbejdede i Norge med at sætte tømur, dvs. bygge mur uden mørtel. SH(v-yngeleløg) LT(v-yngeleløg)

”Ävrö”. **FS0720** Slangehvidløg. Rocambole-type. Store løg med store røde fed.

Oprindelse: Fra Misterhults skærgård hvor den engang groede forvildet, via SESAM. SH(v-yngleløg)

Porre (*Allium ampeloprasum*, *Porrus* Group, og andre)

Babingtons porreløg (*Allium ampeloprasum* syn. *Allium babingtonii*). **FS0188**

Ligner et elefanthvidløg i vækst og smag. Op til mandshøje, sterile blomsterstande med topløg og lilla blomster, 3-5 cm store løg og oprette grågrønne blade.

Kan formeres både ved topløg, feddene i løget og yngleløg ved siden af løget.

Kommer tidligt. Bladene har en mild hvidløgssmag, og kan skæres af ved jorden

til vinterbrug som porregrønt. Feddene er noget bitre, og mister en del af smagen, når de varmes i en ret. Den får meget store topløg, der har en mildere smag.

Vokser vildt, kun ved kysterne i det sydlige England, hvor den muligvis er forvildet fra tidligere dyrkning på klostre. Yngleløg. AB(v) BE(v) LT(v)

Foto: BK

’**Shimonita**’ (*Allium fistulosum*). **FS0630** Snitløg (engelsk: ”spring/bunching onion”) . Populær sort i Japan. Korte, kraftige løg bliver efterhånden så tykke som porrer, hvis de sås/sættes med god plads, og skulle være gode på grill. Meget hårdføre, kan sås om foråret og bruges i løbet af sommeren, eller sås i august til overvintring. Bunden er mild, bladene har en kraftigere smag end almindelige forårsløg. Sorten kan kun købes i udlandet, og mine frø var efterhånden gamle – så to af os har slået beholdningen sammen og lavet et forsøg med at genoplive den. LT(f)

BÆLGFRUGTER

Haveærter (*Pisum sativum*)

”**Winterkefe**”. **FS0245** Navnet betyder ”vinter-sukkerært”. Kan sås om efteråret eller tidlig vinter fra 1. nov-1.jan. Overvintrer en almindelig dansk vinter som små spirer. De tofarvede lilla blomster er så store som lathyrus. Giver tidlige ærter fra slutningen af maj til begyndelsen af juni. Er bedst spist som sukkerærter (med skal) som helt unge, da de med alderen bliver lidt beske/bitre. Sorten blev doneret til NO som værts gave i 1998 af Dr. Maria Finck fra Kassel Universitet og har været genstand for et ret omfattende dyrkningsforsøg gennem Center for Biodiversitet. ME(f) HC(f)

Foto: IJ

Linser (*Lens culinaris* Medik.)

”**Beluga vinterlinser**” . Linsesort med sorte kerner, som dyrkes som vinterafgrøde. AB(f)

’**Morton**’. **FS0718** Linsesort, der dyrkes som vinterafgrøde. Udvalgt af USDA for vinterhårdførhed. God vinterfasthed. Stort udbytte i 2019, mindre i 2018 på grund af tørke. Grønlig skal, men rød indeni. AB(f) NC(f)

Valske bønner (*Vicia faba*)

’**Hang Down Grünekin**’. Meget yderig. Sås fra sidst i januar. ME(f)

'**Londonderry**'. **FS0251** Store kraftige planter; Kerner: 144g / 100 frø, grå-beige med sort navle. Opr. fra grundlæggeren L. Hills egen samling. Heritage Seed Library, HDRA, GB. NC(f)

Vikke (*Vicia sativa* L.)

"**Kaban fodervikke**" (*Vicia sativa* L.). **FS0309** Tidlig og lav landsort med tofarvede blomster. Frøene anvendes lokalt som ærter i suppe (pas på mængden - arten indeholder giftige stoffer). Fra Eilif Aas i Norge, der har samlet den i fjeldlandsbyen Kaban i 1992. NC(f)

KORN

Havre (*Avena sativa*)

"**Nøgen vinterhavre**". Havre dyrkes normalt som vårsæd, men denne dyrkes som vintersæd. Nøgen betyder at kernerne nemt kan skilles fra skallerne. AB(f)

Hvede (*Triticum aestivum* medmindre anden *Triticum* art er angivet)

'**Als småhvede**'. NGB4770 En selektion i en landrace fra Als. Kom på markedet i 1923. BJ(f)

"**Blå hvede**". Hvede, som har blålige kerner ligesom rug på grund af et højt indhold af anthocyanin. Egen forædling AB(f)

"**Brun spelt**" (*Triticum spelta*) Spelt med resistens mod stinkbrand. Udviklet ved krydsning mellem oprindelige svenske speltsorter. AB(f)

"**Dansk Spelt**" (*Triticum spelta*) Den eneste oprindelige danske speltsort indsamlet af Vavilov i 1928. Kan dyrkes både som vår- og vinterspelt AB(f).

Durum uden sortsnavn *Triticum durum* (syn. *turgidum*). Dækket hvedeart med højt proteinindhold. BJ(f)

Enkorn (*Triticum monococcum*). Uden sortsnavn. BJ(f)

Emmer (*Triticum dicoccon* syn. *T. dicoccum*). Vinteremmer. Høj og flot emmer, dog med et noget blødt strå. Anvendes til bagning o.lign., men emmer giver en uelastisk dej, så den egner sig bedst til iblanding i anden mel, eller til pizza, pasta o.lign., som ikke skal hæve som fritstående brød AB(f)

Emmer, lys (*Triticum diococcum*). Uden sortsnavn. BJ(f)

Emmer, mørk (*Triticum diococcum*). Uden sortsnavn. BJ(f)

"**Hvid hvede AB**". Hvedesort med lavt indhold af polyphenoler i kliddet. Det betyder, at kernerne er hvide og har en mild smag i forhold til almindelig hvede. Egen forædling. AB(f)

"**Hvid hvede**". Vinterhvede. BJ(f)

Kolkhuri emmer (*Triticum dicoccon* syn. *T. paleocolchicum* / *T. karamychevii*)

Oprindeligt dyrket i Kaukasus sammen med Makha hvede eller i renbestand. Gammel tetraploid hvedeart, som er fundet helt tilbage i bondestenalderen. Vekselhvede. AB(f)

Kompakt hvede (*Triticum compactum*). Tætaksset lille hvede. BJ(f)

”**Macha spelt**” (*Triticum macha*). Vinterhvede. Hvedeart, der minder om spelt, d.v.s. den skal afskalles før den formales til mel. Dyrkningsegenskaber som spelt. Anvendelse til bagning o. lign. som spelt. Oprindeligt fra Kaukasus. AB(f)

Polsk hvede. (*Triticum polonicum*). Hvedeart med store kerner og meget store avner. Oprindelig NGB8991. AB(f)

”**Purpurhvede - AB**”. Højt indhold af anthocyanin i kliddet, som giver kernerne en mørkebrun farve med lilla skær. Egen forædling. AB(f)

’**Red Lammas**’ vinterhvede. Høj, nikkende hvedesort, sund. Kort stak, ret korte aks og små kerner. Akset fremstår rød-brunt. Kerner og skaldele skilles nemt ved hådtærskning.

Sort fra 1785, opr fra Lofthouse. NC(f)

Foto: NC

’**Starke-hvede**’. NGB18 Vinterhvede fra Weibulsholm 1959. BJ(f)

’**Tystofte stakket**’. NGB9017 Sort af vinterhvede fra 1967. BJ(f)

”**Xinchan ris**” eller urigurisk nøgenspelt (*Triticum petropavlovskiy X T.aestivum*). Hvedeart fra det vestlige Kina med meget store kerner. Jeg har krydset den med almindelig hvede og udvalgt afkom, som ligner den oprindelige art, da den i ren form meget vanskeligt kan dyrkes i vort fugtige klima. AB(f)

Zanduri hvede (*Triticum timopheevii*). Hvedeart fra Kaukasus. Dyrkningsegenskaber som énkorn og skal også afskalles ligesom énkorn før den kan spises. AB(f)

Rug (*Secale cereale*)

”**Gl. dansk landrug**”. Gammel sort af vinterrug. BJ(f)

’**Tjelerug 56**’. NGB9845. Ældre sort af vinterrug. BJ(f)

BÆRBUSKE

Brombær (*Rubus sp.*)

”**Villa Pax’s brombær**” (*Rubus plicatus*). **FS0713** Det er sjældent man får alt. Denne brombær har det hele: kæmpestore torne, små torne, masser af lange rodslående ranker (der langer ud efter én), samt de mest velsmagende brombær i mængder. Men oven i købet også sen. Jeg bekæmper den et par gange om året, men får til gengæld den bedste brombærmarmelade til æbleskiverne.

Sorten blev plantet i haven, da min søster købte huset i 1976. Jeg laver først aflæggere i efteråret, hvis jeg får bestillinger på dem. NC(v)

’**Wilson’s Early**’ (*Rubus sp.*). **FS0427** Bærer på sidst års skud, der bliver 2 m høje. Omtales i gammel havebog som værende fra Amerika. Sideskuddene bliver fyldt med ranker af brombær. Få torne. Modner i august. Opr. fra Syss Karl, der fandt den i kolonihaverne ved Brede. NC(v).

'**Wilson's Early**' (*Rubus* sp.). **FS0681** Samme beskrivelse som **FS0427**.
Donor har fået den af en gammel mand i Beder. NC(v)

Tjørn

Orientalisk hvidtjørn (*Crataegus orientalis* tidligere *C. schraderiana* og *C. tournefortii*). Løvet er mere gråligt end på hvidtjørn – og dens bær er større. Den blomstrer og modner også lidt senere. Ret svagt voksende. Det er desværre endnu ikke lykkedes mig at lave frøplanter af arten. Jeg véd heller ikke, om den laver hybrider med hvidtjørn. Arten har de mest velsmagende frugter inden for slægten – gode til at lave ketchup af.

Planten er oprindeligt indkøbt i England af Thomas Olejarz. Jeg kan levere et par podekviste. NC(v)

FRUGTTRÆER (40 kr.)

Bemærk at podekviste ofte koster ekstra i forsendelse. Spørg om prisen ved bestilling.

Figen, almindelig (*Ficus carica*)

Almindelig figen (*Ficus carica*). Meget yderig. 2 stk. pr. sending. ME(v)

Æble (*Malus domestica*)

Podekviste tages først på året og podes umiddelbart efter, eller opbevares køligt indtil podning.

"Anna Grouleff". **FS0457** Har store gul-grønne æbler, der modner gule. Sæson: Okt.-nov. Æblet har god smag - benævnt "gammeldags". Træet er sundt (selv om modertræet er en ældre dame, har det ingen sundhedsproblemer). Blomstrer med meget smukke og velduftende rosa blomster. Opr. lokalt æbletræ (frøplante). Navngivet efter den person, der sørgede for, at det blev bevaret. NC(v)

Foto: NC

'**Cox Orange**'. KB (v)

"Elses æble". Æbletræ med røde æbler, bærer rigeligt, og frugterne bliver siddende til langt hen på vinteren. Årsskuddene sætter anlæg til rødde ved grunden, så sorten er nem at tage stiklinger af – f.eks. til podegrundstammer. Æblernes smag er ikke bemærkelsesværdig. Frøplante fra købt æble – sikkert importeret. Bestilte stiklinger leveres til Frøsamlerens forårsmøde. KB(v)

"Lisbeth Grouleff". **FS0463** Muligvis bare det rødeste paradisæble, med meget store flotte æbler (af paradisæbler at være). Har spinkel grenbygning og ganske tynde årsskud. Flot, rød æblegele med en passende bitterhed. Oprindeligt fra Jytte Grouleff - frøplante opkaldt efter finder. NC(v)

Foto: NC

'Rød Belle de Boskoop'. KB(v)

"Villa Pax's sommeræble". Sommeræble med frisk-syrlig smag. Små bleggrønne frugter med rød kind. Rigt udbytte. Meget lav vækst med glat, mat rødlig bark. Træet har stået i vores have "altid" - var et velvokset og gammelt træ, da min søster købte huset i 1976. NC(v)

Jordbær (*Fragaria sp.*)

"Assedrupgård". Frodig småbladet plante med små, lidt afladede jordbær. Bærrene er lyse og 2-4 cm store, middeltidlig, laver mange udløbere. Sunde planter, men ikke stort udbytte. Meget aromatisk. Udseende og smag kan minde om ældre udgaver af Senga Sengana. Det er også et rigtig godt syltebær. Under frøsamlerens plante-arkæologiske udgravninger i en hustomt på Assedrupgård dukkede denne jordbærplante op. NA(v)

KRYDDERURTER

Havekørvel (*Anthriscus cerefolium*). Sås flere gange i løbet af sommeren. Ved såning sidst i august står den grøn hele vinteren. Velegnet til supper, salater og æggeretter. Oprindeligt fra Frøposen. BE(f)

Krydderfennikel (*Foeniculum vulgare*). Meterhøj flerårig plante. Dekorativ og kan anvendes i et stauedebed. Vær opmærksom på, at den krydser med både knold- og blad-fennikel (f.eks. bronzefennikel). De modne frø, eller de endnu umodne, grønne, tørrede frø anvendes som krydderi f.eks. i en curry. ME(f)

Kvan (*Angelica archangelica*). Stor, statelig skærmplante, gammel nordisk nytteplante. Skal helst sås i efteråret eller i det allertidligste forår efter en tur i fryseren. Blomstringen finder oftest sted efter 2-3 år. De unge skud kan kandiseres og bruges som sukat i bagværk eller i stikkelsbær-rabarberretter og blandet frugtsaft. Blade og rødder kan tørres og bruges til te. Frøene kan anvendes som brændevinskrydderi. Anden, ikke præciseret oprindelse BE(f) Ukendt sort fra Frøsamlerne. ME(f)

Løgkarse (*Alliaria petiolata*). Korsblomstret énårig, meget tidlig plante. Løgduftende blade. Hvide blomster. Sår sig selv moderat. Vild plante i hegn, hække og på ruderaer. Har tidligere været anvendt som lægeplante, men med det nye nordiske køkken er den avanceret til gourmet-salatplante. Både blade og blomster velsmagende i det allertidligste forår. BE(f)

Mitsuba, rød (Syn. **Japansk persille**) (*Cryptotaenia japonica*). Sås om efteråret eller så tidligt at frøene får frost. Smuk toårig, 30 cm. høj plante med mørkerøde blade. Trives i halvskygge. Smager som en blanding af persille, selleri og kvan. Bruges i salater. BE(f)

Skotsk Lostilk (*Ligusticum scoticum*). Flerårig pæn lille skærmplante. På dansk også kaldet "søvnurt". Arten har været anvendt som beroligende middel, men dyrkes nu som krydderurt. Minder om løvstikke i smagen men anderledes. Gemte frø skal kuldebehandles eller efterårssås for at spire. BE(f)

Sødskærm syn. **spansk kørvel** (*Myrrhis odorata*). Kraftig flerårig plante, der dufter af anis. Gror forvildet i Danmark i grøfte- og skovkanter. Vil gerne have skygge og fugtig jord. Sås om efteråret, da frøene skal have frost for at spire til foråret. Blade kan bruges i suppe m.m. (som kørvel). De umodne frø er bolsjer for børn og barnlige sjæle – (sød lakrids). De voksne lægger dem i snaps. Ukendt sort fra Frøsamlerne. ME(f) Oprindeligt frø fra Frøposen. BE(f)

Foto: SH

Duftplanter

Ambra (*Artemisia abrotanum*). FS0555 Halvbusk med sølvagtige findelte blade. Snapseurt, tidligere brugt som lægeplante. Lægges i skabe mod møl. Doneret af en dansk udvandrer, nu bosat i Californien, som læste om Frøsamlerne i Danish Immigrant Museums blad. Oprindeligt fra en gammel dame, Alma, hvis bedsteforældre – Carl August og Josefine Anna Torp – kom til Californien fra Troense på Tåsinge som nygifte i 1890, medbringende planten til deres nye frugtplantage. NC(v)

Foto: LT

Øvrige

”**Russisk honningbær**” (*Ribes spp*). Minder om stikkelsbær, men væksten er kraftigere og bærrerne er sorte og med mindre syrlig smag. AB(v)

”**Russisk kæmpebær**” (*Ribes spp*). Minder om stikkelsbær, men væksten er kraftigere og bærrerne er mindre og med mørk lilla farve. AB(v)

”**Tschernij Altai - Guldribs**” (*Ribes odoratum*) Guldribs dyrkes mest som duftplante, da de små gule og røde blomster dufter vidunderligt i en have. Denne sort er forædlet med henblik på spiselige, sorte og mildt smagende bær. AB(v)

RELIKTPLANTER/UKRUDT

Toårige og vinteranueller

Sås udendørs så snart frølisten udkommer, eller næste forår meget tidligt. Kan også forkultiveres ved efterårs-såning og overvintres.

Aftenstjerne, almindelig (*Hesperis matronalis* L). Vellugtende. ME(f)

Foto: GO

Ager-løvemund (*Misopates orontium*). Lille (op til 30 cm. - for det meste mindre) 1 årig maskeblomst med kønne røde blomster. Hist og her som ukrudtsplante på sandet jord, og som ruderatplante og til dels som by-plante på pladser m.v. i en meget lille form. BJ(f)

Foto: NC

Akeleje (*Aquilegia* sp.). Blandede farver. ME(f)

Farve-vajd (*Isatis tinctoria*). 1. år en stor roset, 2. år en 1,5 m høj blomsterstand med gule blomster og meget dekorative hængende, efterhånden sortnende frø. Selvsår i nogen grad. Bør ikke plantes meget tæt ved kysten da planten er under naturlig spredning fra Østersøen, så den skal ikke forvildes fra haver. Kendt farveplante (blåt), bladene høstes løbende til denne brug. Disse er oprindeligt fra Seedaholic.com. RC(f)

Fingerbøl, almindelig (*Digitalis purpurea* L). Violet, hvid og rosa blomster. ME(f)

Haveklinte (*Lychnis coronaria*). Nellikefamilien. Gammelkendt toårig, der selvsår villigt, og først blomstrer andet år. Denne sort har cerise-røde blomster. Fra bestand i egen have. RC(f)

Havestokrose (*Alcea rosea* L). Blandede farver fra sart creme til dyb rød. ME(f) Blandede farver fra lyserød til dyb purpur. RC(f)

Hjertespand (*Leonurus cardiaca*). Indsamlet på BJs ejendom. BJ(f)

Kartebolle, sandsynligvis Gærde- (*Dipsacus fullonum*). 2-årig op til et par meter høj i blomst. Cylindrisk pigget blomster- og frugtstand. Giver en mulighed for at få stillits at se i haven - da den er en af de få fugle der kan få fat på frøene. BJ(f)

Klinte (*Agrostemma githago*). Lyserøde blomster, 50-90 cm. Vild plante, 1-årig, hjemmehørende men sjælden i Danmark på agerjord og ruderaer. Tidligere almindelig ukrudtsblomst i kornmarker. Frøene giftige. Formodes at have en gunstig påvirkning på kornplanters vertikale vækst. Oprindeligt fra Hedeby Vikingecenter. BJ(f)

Kongelys, mørk (*Verbascum nigrum* L). Gul. ME(f)

Kongelys, purpur (*Verbascum phoeniceum* L) 'Violetta'. Purpurfarvet. ME(f)

Kongelys, filtbladet (*Verbascum thapsus*). Hvidfiltede blade, gule blomster i høj stand der blomstrer med relativt få blomster ad gangen, over en lang periode. Toårig, sår sig selv men er nemme at luge op. BJ(f)

Foto: SH

Lægejordrøg (*Fumaria officinalis*). Spæd enårig med violette blomster. Indeholde aktive stoffer (meget svagt giftig). Også kaldet "husmodertobak" ... Anvendt i folkemedicinen i mod migræne. BJ(f)

Mark-rødtop (*Odontites verna*). Enårig halvsnylter, ikke så almindelige. BJ(f)

Matrem (*Tanacetum parthenium*). Gammel kulturplante, nu ruderaerplante. BJ(f)

Salomons lysestage (*Lepidium campestre*). 15-50 cm. høj korsblomstret, ret sjælden. Arten har været anvendt i 7- eller 9-kål på Skærtorsdag. Fra stenhegn på BJ's bedrift, fundet dør i 1969. BJ(f)

Studenternellike (*Dianthus barbatus* L). Blandede farver. ME(f)

Tandbægret vårsalat (*Valerinella dentata*). Minder om den dyrkede vårsalat, men meget mere spæd og med rødlige blomster.

Fra Børge Jensens mark. NC(f)

Toårig natlys (syn. **Kl. 8 blomst**) (*Oenothera biennis* L.). Klokken 8 blomst. ME(f)

Udspærret Vinterkarse (*Barbarea vulgaris*). Indsamlet på BJs ejendom. BJ(f)

Valmuer (*Papaver* sp.). Blandede farver. ME(f)

Vejsennep, rank (*Sisymbrium officinale*). Lidt ildelugtende ruderatplante. Stærkt tiltrykte skulper. BJ(f)

Prydbuske

Abelmoskus (Syn. **Syrisk rose** eller **Havehibiskus**) (*Abelmoschus moschata*). Frø fra egen have, sortsnavn ukendt. Lilla blomst. ME(f)

Stauder

Lathyrus latifolius. Flerårig lathyrus. Forskellige variationer af lilla/pink/hvide tegninger. Dufter ikke, men har pæne blomster. ME(f)

Purpurtorskemund (*Linaria purpurea*). Kortlivet staude. Blomstrer fra juni-oktober, hvis man tager de umodne frøstande af. Den breder sig MEGET ivrigt med frø, men bierne er begejstrede for den. Tilfældigt kommet til min have. AØ(f)

Stor kæmpestenbræk syn. **Elefantøre** (*Bergenia crassifolia* syn. *Bergenia cordifolia*). **FS0708**

SH beretter: "Fra min mormors sommerhushave i Nivå, syd for Humlebæk. Min mor er født i 1923, og kan med sikkerhed huske bedet fra 1930. Hun er sikker på, at bedet blev tilplantet mellem 1925 og 1930. Den kommer muligvis fra et andet bed i haven, for haven blev lagt om i den periode. Min mormor havde kun få husholdningspenge, der også skulle række til den slags, derfor tror jeg ikke hun har købt planten, men fået den. Min kusine bor nu hvor sommerhuset lå, og bedet med Elefantøre er der stadig! Det er i øvrigt en ganske almindelig staude." NC(v)

Staudearalie (*Aralia cordata*) "fra Assedrupgård". **FS0722** Buskformet staude. Meterhøj, med kraftige skud der bliver ved-agtige i løbet af sommeren. Skuddene kan spises om foråret, evt. bleges. Uanselige blomster. Hele planten falder sammen ved første frost. Breder sig ved skud fra rhizomet, og kan danne en meget stor bestand. Bedst med megen plads og renholdt jord (eller græsplæne eller lign.) ved siden af. Planten stammer fra Assedrupgård ved Odder. NC(v-rhizom)

Trachystemon orientalis. Flerårig rubladet plante. Sjove blå blomster med kronbladene rullet helt bagud. Flotte dybt årede blade. Blomstrer allerede i april og maj, mens bladene er på vej frem. Denne er fundet i Johan Langes have ved ekskursion dertil. NC(v)

Spiselige Stauder

Hosta sieboldiana. Stor bunddækkende staude med højde/bredde op til ca. 80x80 cm. De unge skud høstes inden udrulning i begyndelsen af maj, og kan evt. bleges. Smager som en blanding af asparges og porre, en smule bittert. Bedste anvendelse er snittet i wok-retter. AØ(f)

Blomsterløg

Tulipa sprengeri. Varmt røde blomster på spinkle stilke i maj-juni. Frøformerer villigt. Sås efterår eller tidligt forår. AØ(f)

Stueplanter

Blomstervugge (synonym **Moses vugge**) (*Tradescantia spathacea*). Stammer fra min fætters barnedåb i 1965. Den var hos mine bedsteforældre, der havde fået planten af min mors onkel fra Haderslev. Den fulde historie vil komme til at ligge i databasen. ME(v)

Novemberkaktus (*Schlumbergera × buckleyi*) ”Anes oldefars”. **FS0659** Rød og violet blomst, trivelig. Blomstrer normalt to gange, i november-december og i februar-marts. Novemberkaktus vil helst have indirekte sollys og tåler ikke udtørring. Sommerferie udendørs i nordvendt hjørne en fordel. Slægtssort fra Ane Hoffmeyer. Anes farmor fik den til sit bryllup i ca. 1915 af sin far, der var gartner i Bagsværd, og hed Erichsen. NC(v)

Foto: NC

Kæmpefuglemælk (*Albuca bracteata* synonym *Ornithogalum caudatum*). **FS0424** Stort, delvist overjordisk grønt løg, pæn bladplante. Blomstrer ved juletid, og nogle gange også i forsommeren, med diskrete grønligt-hvide blomster i et langt (op til 60 cm langt) aks. På svensk ”kæmpestjerneløg” eller ”lægeløg”. Anvendes, ifølge to svenske kilder, som lægemiddel ved ardannelser, insektbid og inficerede sår, især i håndværkerhjem. Fra USA er der beretninger om at anvende knuste blade på snitsår og blå mærker. Gammel frøsamlersort. NC(v) SD(v)

Præstehavre (*Billbergia nutans*). **FS0717** Slægtpotteplante. Planten er ikke vanskelig – overvintres tørt og lidt køligt om vinteren (den er fra ananasfamilien, tropisk). Formeres ved sideskud. Stammer fra Mettes bedsteforældres sølvbryllup i 1964. Mette er født dagen efter, og er således jævnaldrende med planten, og hun har haft den siden ca. 1977. ME(v) anden oprindelse UH(v)

Tunø Rosenknoppelargonie (*Pelargonium zonale*). **FS0653** Slægtpotteplante, se hele historien i databasen. Har yndefuldt dobbelte kardinal-røde blomster. LW(v)

Redaktionsgruppen 2019

Tekst & tovholder: NO Crossland
Korrektur: Rikke Haulund & Merete Juul

Billeder: Brian Krause
Grafik og layout: Sus Rødgård.

Tak til alle

Forside fotos

Yderst til venstre:
I midten
Yderst til højre:

”Estisk rød”. FS0010
Anna Grouleff
FS175 kørvelroe i blomst

foto: Søren Holt
foto: NO Crossland
foto: Svend E. Sørensen